

UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” DIN TÎRGU MUREȘ

FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE

TEZĂ DE DOCTORAT

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC:

Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA

DOCTORAND:

Vasile FEURDEAN

TÎRGU MUREȘ

2016

**UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR” DIN TÎRGU MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**ION MUREȘAN. POETICA TRANSGRESIUNII
REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT**

**COORDONATOR ȘTIINȚIFIC:
PROF. UNIV. DR. IULIAN BOLDEA**

**DOCTORAND:
Vasile Feurdean**

**TÎRGU MUREȘ
2016**

CUPRINS

INTRODUCERE	4
CAPITOLUL I. EXPRESIONISMUL – UN FENOMEN CULTURAL EUROPEAN.....	12
1. 1. Conceptualizări ale expresionismului în contextul cultural european	12
1. 2. Poeti și poetici expresioniste în poezia românească interbelică	18
1. 3. Continuitate și inovație în expresionismul postbelic. Generația optzecistă	37
1. 4. Direcția neoexpresionistă a generației optzeciste.....	48
CAPITOLUL II. RECEPTAREA OPEREI POETICE. PERSPECTIVE, ANTICIPĂRI ȘI DELIMITĂRI CRITICE	54
2. 1. <i>Cartea de iarnă</i> (1981). Expresionismul incipient, de atmosferă	58
2. 2. <i>Poemul care nu poate fi înțeles</i> (1993). Expresionismul plinar, de substanță vizionară	81
2.3. <i>cartea Alcool</i> (2010). Clasicizarea expresionismului și reverberații postmoderne	90
2. 4. Omagiu la stema poetului. <i>Poetul for ever</i> . Deschideri și limite critice	97
CAPITOLUL III. EDIFICIUL POETIC. PREMISE PENTRU O POETICĂ A TRANSGRESIUNII.....	102
3. 1. Filonul orfic-transgresiv al liricii lui I. Mureșan	102
3. 2. Dinamica interiorității și ipostazele emblematice ale eului.....	108
3. 3. Fantasmе și călătoriile sufletului. Fascinația esențelor și tentația absolutului	132
3. 4. Mit și transsemnificare poetică în <i>Convorbiri cu diavolul</i> și <i>Întoarcerea fiului risipitor</i>	147
CAPITOLUL IV. ARS POETICA. ASPECTE TRANSGRESIVE ȘI VIZIONARISM POETIC.....	173
4. 1. Autoportretul expresionist al sacerdotului profet	175
4. 2. De la vizionarul profet la poetul care „asistă suferința”	189
4. 3. Cronotopul infernal. Prejudecata și reconstrucția realității	197
4. 4. „Bețiile metafizice” și templul bahic – topos privilegiat al locuirii poetice	214
CAPITOLUL V. CARTEA PIERDUTĂ (O POETICĂ A URMEI). REPERE PENTRU O POETICĂ ORFIC-TRANSGRESIVĂ	230
5. 1. Eidetismul și mitologia „Ochiului flămând”.....	230
5. 2. Pledoarie pentru un (pseudo)tratат de morfologie a basmului.....	235
5. 3. Avatarii poetului și hybrisul ca destin	239
5. 4. Elogiul <i>primei uitări</i> : <i>urma</i> . Simbolul pierdut și <i>uitarea uitării</i> : <i>urma urmelor</i>	246
CONCLUZII	255
BIBLIOGRAFIE	269

PRELIMINARII

Lucrarea s-a născut din dorința de a ne alătura și de a ne asuma orientarea de principiu promovată de școala de critică fenomenologică de la Târgu Mureș sub autoritatea căreia s-au realizat deja numeroase cercetări și studii aprofundate în domeniul literaturii române contemporane. Am considerat că aportul acestei orientări critice în investigarea, extinderea și sistematizarea cercetării poeziei și prozei contemporane este considerabil și ne poate aduce un veritabil beneficiu teoretic și aplicativ în direcția de cercetare pe care ne-am propus-o.

Înscriindu-se așadar în seria de cercetări orientate în direcția studiului literaturii române, în special, al poeziei contemporane, lucrarea noastră, intitulată *Ion Mureșan. Poetica transgresiunii* își propune o abordare fenomenologico-poetică a imaginarului poetic al scriitorului ardelean postexpresionist.

Opțiunea cercetării noastre pentru poezia lui Ion Mureșan este legitimată, în primul rând, de necesitatea de a restitui scriitorului optzecist locul pe care îl merită în orizontul actual al literaturii române, de a situa opera acestui scriitor echinoxist de generația a doua pe poziția care i se cuvine în istoria contemporană a literaturii române, dincolo de notorietatea de care se bucură în cercurile exclusiviste de poeți și prieteni sau de extraordinara priză la public și la marii iubitori de poezie.

În al doilea rând, selecția temei de cercetare s-a bazat pe ideea necesității încadrării liricii lui Ion Mureșan într-o poetică adecvată tipului său de scriitură, o poetică care să țină seama, prin excelență, de formele prototipice ale creativității sale poetice și de principiile fundamentale care guvernează acest tip de creativitate. În acest scop, trebuie cercetată îndeaproape dinamica intrinsecă a textelor sale poetice ținând cont de finalitatea internă a «creației de lumi» asumată de poet în procesul de construcție a sensului textual, pentru a putea circumscrie, ulterior, modul discursiv specific prin care se realizează această finalitate – modul discursiv simbolic-transgresiv.

Un al treilea argument care justifică opțiunea noastră pentru această temă de cercetare este acela că opera poetică a lui Ion Mureșan se recomandă de la sine prin valoarea ei intrinsecă

și se pretează la o explorare de profunzime, deoarece, substanțială în conținut, deși redusă din punct de vedere cantitativ, ea oferă infinite deschideri și resurse oricărui demers hermeneutic. Ne propunem așadar să constituim noi înșine câteva punți către o asemenea înțelegere.

Cercetarea de față nu aspiră să aducă contribuții teoretice în domeniul criticii sau teoriei literare, poeticii sau hermeneuticii, având un caracter preponderent aplicativ, nici nu intenționează să se constituie într-un studiu monografic al poetului ardelean I. Mureșan care să impună interpretări exhaustive ale textelor ce alcătuiesc opera poetului optzecist. Miza acestei cercetări este, înainte de toate, să propună o explorare în profunzime a operei neoexpresioniste mureșene în care noi am reperat elementele și dinamica unei poetici a transgresiunii pentru a releva particularitățile ce definesc imaginarul poetului și dominantele tipologice ale acestuia. De aceea considerăm că un aspect esențial în atingerea obiectivului propus, aspect care vizează, în primul rând, demersul cercetării noastre, îl reprezintă reliefaarea modului în care se articulează sensul în poemele lui I. Mureșan, încadrate în tipologia textelor cu specific literar și finalitate poetică. Ca orice text literar, opera poetică a lui I. Mureșan devine spațiul unic și integrator de manifestare pleneră a tuturor posibilităților semantice ale limbajului. Pentru a defini procesul de instituire a sensului în textele supuse interpretării vom urmări îndeaproape *dinamica de profunzime eu-viziune poetică*, așa cum se configurează aceasta în straturile de adâncime ale textului, cu scopul de a decela relațiile care se instituie între instanțele lirice textuale și viziunile pe care le proiectează acestea, întrucât ele sunt răspunzătoare, în primul rând, de geneza «lumilor poetice» și de semnificația globală a textelor.

Obiectivul central pe care și-l asumă cercetarea de față este acela de a realiza o investigație în profunzime a operei neoexpresioniste mureșene în vederea **decelării elementelor care definesc dinamica unei poetici a transgresiunii** și în sensul relevării particularităților ce definesc imaginarul poetului și dominantele tipologice ale acestuia.

În subsidiar vom reliefa și trăsăturile dominante din punct de vedere tematic, estetic, stilistic ale acestei lirici, pornind de la premisa că atât în ansamblul ei, cât și în aspectele ei fundamentale, paradigma poetică articulată de Ion Mureșan ilustrează, cu precădere, așa cum a menționat deja și critica de specialitate, o poetică de factură neoexpresionistă, tributară, în proporții masive, expresionismului infernal și tragic de sorginte bacoviană, infuzat, pe alocuri, cu

elemente complementare aparținând expresionismului vizionar de tip blagian, la care se asociază influențele suprarealist-onirice și postmoderniste.

Pentru atingerea obiectivului central al cercetării vom urmări îndeaproape și realizarea **obiectivelor specifice** pe care le menționăm mai jos:

- ✓ circumscrierea ipostazelor emblematice și a dinamicii eului în raport cu viziunile proiectate;
- ✓ configurarea filonului orfic al liricii lui Ion Mureșan și reliefaarea anvergurii demoniei creatoare;
- ✓ identificarea modalităților specifice de depășire a barierelor ontologice ale ființei și ale lumii și evidențierea rolului lor în edificarea unei poetici a transgresiunii;
- ✓ surprinderea principalelor aspecte metafizice ale lirismului mureșan care dau seama de vizionarismul său radical;
- ✓ precizarea relațiilor specifice pe care lirica lui I. Mureșan le stabilește cu miturile consacrate în vederea definirii vizionarismului său poetic transsemnificativ, deci transgresiv;
- ✓ identificarea elementelor de poetică implicită din textul cu valoare programatică *Cartea pierdută (o poetică a urmei)* care fundamentează poetica orfic-transgresivă a lui I. Mureșan, întrucât ele servesc la înțelegerea dinamicii transgresive a artelor sale poetice;
- ✓ stabilirea trăsăturilor limbajului poetic, inventarierea și analiza principalelor elemente de expresivitate poetică;
- ✓ investigarea imaginarului poetic al lui Ion Mureșan și stabilirea particularităților specifice și a elementelor care definesc sensibilitatea de factură neoexpresionistă a poetului pe baza analizei textual-poetice;
- ✓ decelarea elementelor de factură modernistă (neoexpresionistă, suprarealist-onirică) și postmodernistă prin analiza de text literar a întregii opere poetice;
- ✓ încadrarea poeticii sale într-o speță a neoexpresionismului prin viziunea poetică și a postmodernismului prin limbajul poetic;

Noutatea demersului nostru investigațional și valoarea științifică a cercetării rezidă în abordarea liricii poetului din perspectiva unei poetici a transgresiunii, în stabilirea modalităților specifice de realizare a glisajului liric și în identificarea tipurilor de transgresiune pe care le implică dinamica eu liric-viziune poetică, metamorfozele sinelui vizionar și statutul proiecțiilor vizionare.

CONȚINUTUL TEZEI DE DOCTORAT

În **primul capitol al lucrării, Expresionismul – un fenomen cultural european**, am circumscris o imagine panoramică a contextului apariției expresionismului la începutul secolului al XX-lea, urmărind evoluția, influențele și reverberațiile acestuia în spațiul cultural autohton din perioada interbelică până în epoca contemporană, prin prisma informațiilor oferite de perspectiva istoriei literare și de critica fenomenologică. Întreprinderea unui asemenea demers ni s-a părut inevitabilă în contextul problematicii abordate de cercetarea noastră, întrucât sensibilitatea expresionistă a lui Ion Mureșan și emergența în opera sa a unor elemente (teme, motive) sau atitudini de factură expresionistă – similare celor care au amprentat expresionismul german la începutul secolului al XX-lea – justifică repunerea în discuție a cadrului istoric de apariție a expresionismului și trecerea în revistă a dominantelor și a particularităților care l-au definit. De aceea parcursul nostru investigativ a avut în vedere cadrul istoric de afirmare a expresionismului ca fundal stabil și comparativ în explorarea imaginarului mureșan.

Expresionismul a fost conceptualizat, inițial, în legătură nemijlocită cu cadrul istoric în care și-a făcut apariția, ca fenomen cultural-artistic specific spațiului de limbă germană sau nordic la începutul secolului al XX-lea, fiind înțeles ca o prelungire a romantismului filosofic, dar și ca o mișcare de frondă artistică și de revoltă politică. O altă perspectivă de abordare a expresionismului a fost aceea decontextualizată care a avut în vedere acest fenomen cultural ca *un sentiment existențial, o viziune asupra lumii, o atitudine spirituală sau un stil al artei*. Indiferent de modul în care a fost conceptualizat, expresionismul s-a sustras cu obstinție oricărei dogmatizări estetice, cu atât mai mult cu cât nu a avut un program manifest care să-l ghideze, o școală sau o doctrină care să-i formuleze explicit principiile artistice sau reperele estetice. Unghiul de vedere decontextualizat asupra expresionismului a condus la înțelegerea lui, în special, ca un *stil al artei* – sub influența ideilor lui W. Worringer. Esențială este însă mutația fundamentală pe care au produs-o expresioniștii prin deplasarea condițiilor cunoașterii de la exterior la interior, redând spiritului uman și artei demnitatea și prestigiul pe care îl meritau. Această mutație a avut drept consecință imediată schimbarea raportului formă-conținut în reprezentările artistice în favoarea conținutului care va impune formei tensiunea lui interioară și o va îngloba. Odată cu noua mișcare, opera artistică va deveni un mediator între conștiința

artistică și lume. Expresionismul a postulat drept premisă a operei de artă conștiința și a redescoperit eul.

Influența expresionismului în spațiul cultural autohton s-a făcut simțită, în primul rând, în perioada interbelică, prin Lucian Blaga și Aron Cotruș, scriitori care au avut un contact direct cu cultura germană și erau buni cunoscători ai acesteia. Se poate vorbi însă și de o asimilare liberă a expresionismului în cultura română, sesizată și de Ov. S. Crohmălniceanu care a favorizat supraviețuirea și longevitatea acestui curent. De altfel, criticul pune contactul culturii române cu expresionismul german pe seama a doi factori. Pe de-o parte, apariția unui *sentiment existențial expresionist* (*Weltgefühl*) în spațiul cultural autohton este determinată de factori istorici bine determinați care au acționat nu numai în spațiul culturii germane la sfârșitul secolului al XIX-lea, ci și în cadrul societății românești, ceea ce a făcut din receptarea acestui curent un răspuns la niște imperative de ordin spiritual și social ale omului. Pe de altă parte, atitudini sau elemente artistice expresioniste sunt detectate de Ov. S. Crohmălniceanu și în operele unor creatori care, fără a avea un contact direct cu expresionismul german, au beneficiat de o sensibilitate aparte ce le-a permis să ajungă pe căi proprii la expresionism.

Primele teoretizări ale expresionismului în cultura română le datorăm lui Lucian Blaga și Tudor Vianu care au tratat acest curent dintr-o perspectivă decontextualizată, filosofico-metafizică. În ansamblul ei, mișcarea expresionistă este caracterizată de Lucian Blaga – sub influența teoreticianului W. Worringer – ca o reacție împotriva naturalismului alimentat de pozitivismul științific al lui Auguste Comte, ca o mutație radicală prin care naturii i se impune amprenta spiritului și al cărei centru dinamic și nucleu valoric este, incontestabil, „tendința spre absolut”.

Ov. S. Crohmălniceanu aduce o serie de precizări în ceea ce privește expresionismul, dintr-o perspectivă dublă, atât contextualizată, cât și decontextualizată. Exegeza sa oferă o viziune integratoare asupra expresionismului românesc, lărgind cadrele acestuia prin surprinderea unor „accente” sau „structuri expresioniste” în operele unor poeți ante- și interbelici. Printre trăsăturile esteticii expresioniste detectate de critic, mai mult sau mai puțin izolat, în operele literare ale scriitorilor investigați, se numără vizionarismul, oracularul, cosmicul, extaticul, dionisiacul, stihialul, grotescul etc.

În *Istoria unei generații pierdute: Expresioniștii*, D. Grigorescu își asumă obiectivul de a reconstrui etapele afirmării și ale declinului expresionismului și de a reliefa rolul său în structurarea unor noi direcții în arta secolului al XX-lea. În esență, el continuă linia critică dezvoltată de Ov. S. Crohmălniceanu.

Șt. Augustin Doinaș și Ov. Cotruș propun o viziune decontextualizată asupra expresionismului, definindu-l ca „o permanență a spiritului uman”, „o atitudine spirituală”, o modalitate de creație individuală și diferită de la un autor la altul (Șt. A. Doinaș) sau ca „influență structuratoare” și „ecouri intermitente” (Ov. Cotruș) ale contactului cu cultura germană. Șt. A. Doinaș distinge două tendințe majore în cadrul expresionismului: una „spiritualistă”, iar cea de-a doua „socială”. Ov. Cotruș definește expresionismul din unghiul istoriei literare ca „o formă de romantism extremist”. Exegeza sa reia punctele cheie ale concepției blagiene, dar se disociază de aceasta prin accețiunea restrictivă conferită conceptului de expresionism. Un pas semnificativ pe care îl fac cei doi critici este acela de a adauga la autorii expresioniști deja consacrați – L. Blaga și A. Cotruș – nume noi care vor extinde lista expresioniștilor, cei mai importanți fiind: G. Bacovia – din a cărui poetică se vor revendica neoexpresioniștii optzeciști și douămiiști –, T. Arghezi, I. Barbu, M. Săulescu, I. Vinea, A. Maniu, C. Petrescu etc.

În lirica postbelică anterioară generației optzeci se pot distinge mai multe nuclee de reactivare a expresionismului formate în jurul *Cercului de la Sibiu*, revistei *Steaua* și revistei și cenaclului *Echinox*. Ei continuă tradiția blagiană și cotrușiană sau se înscriu în linia expresionismului bacovian. Sfârșitul deceniului opt corespunde cu apariția în literatura română a generației care a fost catalogată drept fenomenul literar crucial al literaturii postbelice: generația optzeci. Ea s-a remarcat prin complexitatea, diversitatea și originalitatea demersurilor poetice, dar și ca o mișcare contestatară la adresa tradiției literare. Vehemența programatică a optzeciștilor, caracterul polemic, rebelionar al generației, spiritul lor agresiv, insurgent, voința de ruptură și conștiința separării de modelele predecesorilor i-au făcut arhicunoscuți în epocă. Poezia acestei generații va răsturna tiparele și paradigmele poetice și se va afirma prin opțiuni estetice diferite: deschiderea și intensitatea existențială, „mistica noului” (Al. Cistelean), „o nouă sete de real”, „rafinamentul construcției textuale a discursului ce se autodemască ironic în calitatea sa de convenție” (I. Pop), cultivarea ironiei, supralicitatea biografismului, intertextualitatea,

autoreflexivitatea, privilegierea textualismului și a prozaismului etc. Optzecismul poetic a făcut istorie în literatura română postbelică, fiind tematizat, interpretat și revizitat cu insistență și acribie de critici, chiar dacă de pe poziții teoretice și critice diferite.

În cadrul generației optzeciste, enclava neoexpresionistă face o figură aparte, revendicându-se din expresionismul de criză și de ruptură de tip bacovian, cu toate că poziția acestei grupări este marginalizată de M. Cărtărescu în *Postmodernismul românesc*. O abordare radical nouă a poezilor expresioniști postbelici și contemporani propune critica fenomenologică care plonjează în resorturile cele mai adânci ale sensibilității creatoare expresioniste pentru a explora structurile interioare ale acestei sensibilități. Ea a semnalat mutația pe care o comportă expresionismul postbelic și contemporan, prin angajamentul existențial de care dau dovadă poezii, prin responsabilitatea etică în fața poeziei, prin autenticitatea și cotele paroxistice atinse de trăirea lor lirică, prin vizionarismul radical și tragismul versurilor acestora. Nucleul expresionist al generației optzeciste va determina redefinirea expresionismului românesc prin situarea sa în disjuncție radicală cu teoretizările blagiene ale curentului, dar într-o afinitate profundă cu expresionismul bacovian.

În cel de-al doilea capitol, Receptarea operei poetice. Perspective, anticipări și delimitări critice, am urmărit receptarea critică a creației poetice a lui Ion Mureșan, fără a o prezenta exhaustiv, reținând doar exegezele care au acordat poetului un interes deosebit.

Poet reflexiv, de luxurianță imagistică și explozivitate metaforică, Ion Mureșan trăiește visceral poezia, cu furie și voluptate, cu încordare rebelă și viziune sarcastică, insurgent și moralizator. Așa cum nota, în 1993, Laurențiu Ulici în “România liberă”, el rămâne un poet realmente extraordinar, situat în descendența lui Virgil Mazilescu, cu care împărtășește același mod de a concepe și trăi poezia.

Apropiindu-se, așa cum s-a menționat deja, de tradiția neoexpresionistă a școlii clujene de poezie, orientată spre un simbolism integral și integrator cu deschideri către valorile perene, *opera sa* atrage atenția, încă de la început, prin viziunea titanică și prin forța copleșitoare, împinsă la tensiuni extreme, cu care se apropie de „concretul” existențial și cu care pulverizează limitele realului. Experiența sa poetică este rezultatul unei intense combustii interioare. Poetul este înzestrat cu o percepție hipertrofiată a substanței realului care sfidează convenționalismul vieții și logica lumii, dar și cu o imaginație care funcționează în regim paroxistic, proliferând

spre halucinația coșmărească ce deformează grotesc liniile obiectelor și generează imagini stridente, șocante. El refuză conformismul vieții și al scrisului și încalcă sistematic „ordinea” și „unitatea viziunilor”, dar și sintaxa versului. Efectul este acela al încorporării lumii în vers în aspectele ei derizorii, în nuanțele ei fluide, versatile, tocmai pentru a o elibera de carnația ei concretă și pentru a-i transgresa barierele.

Delimitările și sistematizările taxonomice au calificat lirica lui I. Mureșan prin concepte precum: „regim paroxistic al poeziei” (Ioan Buduca), „atitudinea rimbaldiană, iconoclastă”, „sonorități oraculare” (Gheorghe Perian), „criza interiorității”, „patosul sarcastic și ironic” (Radu G. Țeposu), „criză de conștiință”, „existența unei realități negative”, „coșmar existențial” (Ion Negoitescu), „poezia «metafizicului»” (Al. Mușina), „vizionarismul funebru, apocalitic”, „excesele imaginarului”, „revelațiile interiorității”, „intensitatea trăirii și a expresiei lirice”, „conștiința vulnerabilității proprii ființei”, „glisare între spațiul poemului și spațiul realității” (Iulian Boldea), „poezia lui (și pentru) Ion Mureșan e o iluminare spasmată, o criză de extaz suplicial” (Al. Cistelean) etc., cu toate elementele aferente recuzitei neoexpresioniste pentru a desemna, așa cum afirmă Al. Cistelean, „cel mai mare poet al României de azi”, „un nume exotic în peisajul literat” care și-a câștigat reputația prin statura exemplară a constructului său liric.

Se poate constata că, pe de o parte, mulți critici au sesizat afinitatea lui I. Mureșan cu A. Rimbaud, poetul *Iluminărilor* și autorul *Barcazului beat*, datorită radicalismului atitudinii lirice a optzecistului, ritmului impetuos al imaginației sale și imageriei poetice frapante. Influența rimbaldiană provine, conform opiniei criticilor, dintr-o viziune înrudită asupra frumosului care a cultivat la ambii poeți dezgustul de poezie și chemarea ei juvenil-revoltată, absurdul artei și primitivitatea deliberată asociată cu sinceritatea actului scriitural, sfidarea constrângerilor și a pragmatismului și ironizarea autorității și a filistinismului matern, dorința de a șoca și declarațiile exuberant-patetice, disperate.

În plus, critica a semnalat faptul că atât A. Rimbaud, cât și I. Mureșan l-au asimilat ca model poetic pe marele simbolist francez Charles Baudelaire care a pus bazele esteticii urâtului în poezia europeană, odată cu volumul *Les fleurs du mal*. În acest sens, exegeții au consemnat că I. Mureșan are imaginația lui Rimbaud la care se adaugă siguranța și «răutatea» lui Baudelaire, dar și atracția irezistibilă a declinului și straniețea simbolistului Maurice Maeterlinck.

Pe de altă parte, numeroși comentatori au remarcat descendența sa din expresionismul german, reprezentat prin poeți de mare clasă, datorită ambiguității, aluzivității, parabolismului și indeterminării limbajului poetic, dar și vizionarismului simbolurilor poetice. Ei au sesizat în lirica lui I. Mureșan extazele maligne cu sens inițiativ ale lui Georg Trakl, primitivismul și nihilismul care punctează criza, conștiința sfârșitului, ruptura, mutilarea, alienarea, infernalul, teroarea existențială, răul metafizic, apocalipsa, trăsături dezvoltate pe filieră bacoviană, în linia lui Gottfried Benn. Mai mult, s-a afirmat, deseori, că poetul ardelean profesează, prin vocație, tragedia lucidă și saltul în metafizic.

Particularitățile constante ale liricii sale se dovedesc a fi hieratismul, oracularul, esoterismul, ermetismul, tragismul concretizat într-o declamație obsesivă a spaimei și a supliciului halucinației teribile. În opinia altor critici, Ion Mureșan restituie tradiției expresionismului de la care se revendică dimensiunea lui spirituală, consemnând, dincolo de semnele unei profunde crize existențiale datorate alterării raportului omului postmodern cu natura, cosmicul, ilimitatul, transcendentul, și datele unei potențiale salvări din infernul carceral al realului în spațiul ideal al poeticității devorante/proliferante.

Capitolul al treilea, Edificiul poetic. Premise pentru o poetică a transgresiunii, se constituie într-o sondare de profunzime a liricii lui Ion Mureșan. După cum s-a văzut din primul subcapitol al capitolului al treilea, există numeroase echivalențe între mitul orfic și lirica lui Ion Mureșan, fapt care motivează încadrarea lirismului său într-unul de tip transgresiv. Delimitând axialitatea a două lumi, orfismul poetic modern și postmodern presupune implicit o scindare a eului poetic și o dedublare a planurilor ontologice, așa încât ființa poetică ajunge să locuiască succesiv în două lumi: cea reală și cea „a umbrelor”, lumea de dincolo. Poezia orfică propune așadar un punct de plecare în lumea reală și un punct de sosire într-o lume ideală.

În formula poetică neoexpresionistă adoptată de I. Mureșan, noul Orfeu, poetul, năzuiește să pătrundă misterele tenebroase ale Euridicei care, de această dată, e Poezia pură sau chiar Poetul-cântăreț în ipostaza sa sacrificială. Orfeu este hipnotizat de tentația irezistibilă de a deschide obscuritatea eternă a lumilor subpământene, impenetrabilul. El tentează «paradisul eidetic» și își asumă misiunea de a ajunge în intimitatea profundă a logosului poetic întemeietor și de a străpunge esențele. Îndrăzneala sa are însă un preț: sacrificiul de sine. Dar travaliul cântărețului nu este totuși inutil. Coborârea în adâncimile obscure ale tenebrelor preschimbate în

«paradisuri eidetice» are ca finalitate revelarea esențelor, însă «imaginile eidetice» nu i se revelează ca atare și nu i se dezvăluie direct, decât disimulându-se în operă. Ele rămân inaccesibile experienței directe, iar sinele vizionar nu poate decât să le confere o formă mediată de limbaj, o realitate mijlocită de operă. Euridice-poezia este o apariție fulgurantă, dar esențială în experiența capitală a lui Orfeu pe care acesta o câștigă și o pierde mereu. Imersiunea poetului în lumea «himerei poetice» coincide cu geneza lumilor poetice și este procesul recurent de asumare a destinului creator și de redempțiune a sinelui vizionar.

Pentru realizarea acestui imperativ, la nivelul procesului de creație de sens și de instituire a «lumilor poetice» este necesară, după cum s-a putut constata, asumarea integrală și activă a ipostazei orfice de ființă negativă și a condiției sacrificiale de către ființa lirică. În traseul nostru investigativ am demonstrat că figura mitologică a lui *Orfeu* este reiterată aproape laitmotivic în lirica poetului, iar tentația de a explora extrasensibilul, de a transgresa, în actul poetic, barierele lumii fenomenale și de a accesa noumenalul apare în toată lirica sa. Poetul-Orfeu privește înapoi având forța de a străbate cu privirea imperceptibilul, tenebrele, de a accesa esențele divinității și ale lumii subpământene. Poezia devine o imagine în oglindă, un dublu al poetului, o ipostaziere a regimului demonic al creației. Condiția creatoare e proiectată, aproape întotdeauna, ca demonie. Ea îl transformă pe poet în propria sa victimă și îi revelează sinele mort în viziuni macabre, infernale. Ciopârțirea lui Orfeu de către menade se metamorfozează tragic într-un spectacol perpetuu al automutilării generat de rigurile procesului creator. Sacrificiul de sine este tributul pe care îl implică actul vizionar. Mitul lui Orfeu se conjugă, deseori, cu mitul jertfei creatoare. De aceea, ipostaza orfică a poetului este asociată constant, în lirica sa, cu fețele sacrificiale ale acestuia.

Dinamica eului în opera poetică a lui Ion Mureșan cristalizează identități diverse ale poetului – având valoarea unor figuri escatologice și/ sau soteriologice – care pun în lumină condiția duală a acestuia în raport cu propriile viziuni poetice: demiurg și demon, călău și victimă, privilegiat și damnat. Explorarea dinamicii eului a condus la reliefaarea ipostazelor emblematice ale acestuia pe măsură ce s-au profilat și fantasmalele sale vizionare.

Capitolul al patrulea, intitulat *Ars poetica*. Aspecte transgresive și vizionarism poetic, reprezintă un punct nodal al lucrării în care am problematizat conceptul de *vizionarism poetic* al optzecistului I. Mureșan, încercând să-i surprindem particularitățile și să-l diferențiem

de modul în care era el înțeles în paradigmele poetice anterioare. Am argumentat și am ilustrat prin analize și interpretări de text că vizionarismul liricii sale se referă, cu precădere, la poziția pe care și-o asumă subiectul liric în interiorul lumilor poetice pe care le creează și la statutul acestor lumi vizionare.

Având în vedere că majoritatea creațiilor lui I. Mureșan sunt subsumate conceptului de *ars poetica*, vizionarismul poetului poate fi circumscris prin două tipuri de relații reperabile în textele sale care ilustrează o poetică a transgresiunii.

Prima vizează raportul eului poetic cu propriul sine în ipostazele pasiv-contemplativă sau activ-constructivă în care apare și/sau pe care acesta și le asumă în viziunile proiectate. Așa cum am arătat în capitolul precedent, eul vizionar este, în primul rând, un *eu orfic* care coboară în „lumea umbrelor” odată cu activarea «vederii eidetice». „Orbirea” simbolică, abolirea vederii exterioare cu „ochiul de carne” coincide cu epifania ființei vizionare.

Coborârea în tenebre se identifică, în cazul poetului, cu adâncirea în lumea fantasmelor proprii. Ca proiecție a eului, sinele vizionar este unul al pluralității ipostazelor, pentru că el preia identități multiple care sunt dependente „gradul de asimilare a realului în structurile poemului” (I. Boldea). Procesul de dedublare sau de multiplicare a eului se subsumează unei poetici a autospecularității, întrucât eul vizionar se vede pe sine în poem, se descârnează, se transgresează pe sine, pentru a se putea întrupa într-o lume esențializată și pentru a face corp comun cu viziunile sale. Eul este parte întregrantă a „*himerelor*” pe care le proiectează, dar, dincolo de a fi conținut în viziunea cu ale cărei elemente constitutive interacționează până la mutilare, subiectul liric își asumă și rolul de nucleu generativ al proiecțiilor interiorității în lumina compensatorie a căroră realitatea este evaluată și reconstruită în parametri poetici, fiind orientată „să adere la un ideal” (Ion Mureșan). Mai mult, uneori, sinele vizionar se neagă până la autodesființare pentru instituirea viziunii și este devorat de ea, devenind el însuși *propria sa himeră*, în timp ce viziunea se metamorfozează într-un spectacol grotesc al sacrificării sinelui.

În volumul de debut, *Cartea de iarnă*, ipostazele dominante ale eului sunt reprezentate, mai ales, de măștile vizionar-sacerdotale și mitologice (Meșterul, Orfeu, Iisus, diavolul) împrumutate de poet din tradiția textologică precreștină și creștină, la care se adaugă reprezentările sinelui nebun sau mort care se oferă ca ofrandă pentru „poem și cauza sa”, garantând cu propria-i ființă existența poeziei. Am văzut că, în primul volum, ipostaza

sacrificială a poetului vizionar stă sub spectrul absolut al iernii, în timp ce „ochii” poetului se lasă fascinați de ordinea pură a esențelor. În volumul menționat poetul afișează poza rimbaldiană a aedului care se debarasează de „lucrurile utile” și de trecut, datorită necesității imperioase de a-și reconsidera poziția față de sine însuși în vederea reconfigurării unei identități inspirate, vizionare, inerente „locuirii poetice”.

Odată cu *Poemul care nu poate fi înțeles*, eul intră în regimul vizionar absolut, poetul orfic devine exemplar, fiind acaparat în întregime de fantasmalele sale vizionare din moment ce și-a asumat pe deplin condiția orfică de a privi în nebuloasa sinelui profund. Decizia de a privi în tenebre pentru a accesa esențele îl condamnă la cele mai infernale stări. Cel care s-a angajat însă conștient în actul revelării esențelor este obligat să trăiască experiența vizionară împotriva voinței și a naturii sale și cu prețul propriei vieți. Este obligat de demonia sa resimțită ca fatalitate. Cel care vrea să vadă și vede totul în mare limpezime își asumă implicit sacrificiul suprem pentru a comunica experiența vizionară care îl acaparează. Vizionarul este captivul etern al propriilor reprezentări demonice, indiferent că ele sunt rezultatul unui travaliu suplicial sau survin fulminant, impunându-se cu o forță copleșitoare. Viziunile se instanțiază doar prin sacrificiul vizionarului. Astfel se explică apariția, în cel de-al doilea volum al lui I. Mureșan, a ipostazelor de demonizat, posedat, damnat, asociate cu cele ale dublului sacrificial (mort, mortificat, înecat, înghețat, pietrificat, inanimat, mutilat etc.). Această schimbare de registru are consecințe și asupra substanței proiecțiilor vizionare ale eului în care imaginile morții proliferază. Realul vizionar reflectă un contingent degradat, prin intruziunea derizoriului care îi conferă accente grotești, monstruoase, infernale. Concretețea viziunii și corporalitatea pe care eul o conferă poemului devin uneori insuportabile și mărturisesc tensiunea paroxistică la care trăiește vizionarul posedat de himerele sale.

În *cartea Alcool* poetul abandonează ipostaza sacerdotală, princiară, dar reia profilul vizionarului-profet, la care mai adaugă imaginea poetului compasional care „asistă suferința” și devine purtătorul de cuvânt al unei umanități umile, anonime căreia îi împărtășește destinul precar, fără a renunța pe deplin la transcrierea propriilor experiențe vizionare. Imaginea poetului posedat reapare și în *cartea Alcool* fără a avea consistența celei din volumul *Poemul care nu poate fi înțeles*, pentru că poetul își supralicitează ipostaza compasională, integrându-se în rândul mulțimii marginale pentru a-și lua responsabilitatea de a comunica experiențele lor simple, dar

trăite cu frenezia evenimentelor pline de miez. Postura pe care și-o asumă în această calitate este aceea de revela miracolele lor efemere, revelațiile vieților lor mărunte, de a fi depozitarul trecerii și petrecerii lor prin lume. Astfel, realitatea banală a existenței celor mulți și umili este sublimată prin transpunerea în spațiul poetic. Etilizații din *cartea Alcool* împărtășesc cu poetul gustul pentru poveste prin care evadează în ficțiunea altei lumi, transpersează contingentul și *văd* peste fire până în grădinile raiului. Povestea îi salvează de la banalitate, le dă posibilitatea să recupereze timpul auroral al tinereții și să amâne moartea. Ritualul povestirii le conferă, cel puțin vremelnic, iluzia eternității.

În poemele ce alcătuiesc *cartea Alcool* se cristalizează, din nou, identitatea duală sau plurală a unui eul liric convulsiv, spasmatic care trăiește drama căutării de sine și a cunoașterii poetice, a nevoii urgente de evaluare judicioasă a propriei existențe și de remodelare a propriei identități în funcție de imperativele interioare și estetice asumate. Din acest motiv, chipul orfic al poetului se reconfigurează treptat și poliedric prin identificare cu măștile pe care le poartă. În toate circumstanțele textuale în care l-am urmărit pe parcursul celui de-al treilea volum, am constatat că, sub imperiul viziunii devoratoare, el se transcende mereu pe sine până în punctul în care pierde orice control al măștilor și asistă neputincios și triumfal, totodată, la multiplicarea lor haotică, halucinantă, pentru a deveni un uriaș reflector al lumii și al fantasmelor sale interioare, un simulacru de ființă a cărei identitate se profilează ca un puzzle instabil al viziunilor poetice. Imaginea sa se decupează în/din cadrele realității derizorii, mitologice și/sau livrești pentru a lua chipul alcoolicii, al amantului bătrân, al guleratului care deține arta uitării, al ființei bolnave, înstrăinate de sine sau paralizate de fiorul agonice al propriei demonii. Alteori, figura vizionarului își contemplă în oglinda traumelor proprii dublul mort, înghețat și ciopârțit sau poartă însemnele demonizatului victimizat de propria nebunie. Printre fețele mitologic-creștine sau livrești în care se proiectează instanța vizionară se numără Orfeu, Ulise, Ilie, fiul risipitor, străinul, Iisus etc.

Dacă poetul își asumă o *ipostază vizionară contemplativă, pasivă*, preluând măști poetice consacrate de tradiția mitologic-creștină (Orfeu, îngeri, demoni, Iisus, D-zeu, fiul risipitor, zei, păun, broască etc.), măști lumești (alcoolicii, amantul bătrân, martorul etc.) sau livrești (Ulise) cu care operează la nivel poetic-textual, fără a părea implicat total în proiecția vizionară și fără a se contamina sau identifica cu spectrele interiorității sale, *vizionarismul său este unul exterior, atenuat*. Faptul este vizibil în unele poeme din volumul *Cartea de iarnă* sau din *cartea Alcool* în

care poetul ia, de multe ori, o poză contemplativă, distantă, implicarea sa în viziune și tensiunea interioară inerentă proiectării ei fiind aproape imperceptibile.

Dacă însă subiectul liric își asumă *ipostaza unui constructor activ de viziuni poetice*, preluând profilul poetului posedat, nebun, demonizat sau damnat, asociat constant cu imaginea unui dublu sacrificial (mutilat, ciopârțit, înecat, spânzurat, înghețat, împietrit, mort) și ecuează, într-o regie nouă, aspectele și reprezentările consacrate de varii tradiții mitologice cu elemente extrase din datele contingentului, iar, în procesul alchimiei poetice, el se contaminează sau se identifică cu fantasmalele interiorității sale, devenind captivul sau victima lor, *vizionarismul său este unul profund, de substanță*. Premisa de la care am pornit a fost că lirica lui I. Mureșan ilustrează, prin excelență, acest vizionarism profund, de substanță. Forțarea permanentă a limitelor eului care își atinge apogeul prin desființarea sinelui în încercarea de a găsi formula vizionară perfectă și miza poetului pe o singură carte care îi pune în joc propria identitate și chiar mântuirea dezvoltării, în *Poemul care nu poate fi înțeles* și în anumite poeme din *cartea Alcool, hybrisul* ca vocație creatoare și vizionarismul radical al poetului care girează cu propria viață „ființa” poemului.

Această dublă situație a eului poetic în raport cu proiecțiile vizionare și dinamica semantică implicată de ea produce falii înguste între domeniile ontologice și conduce la suprimarea sau la fluidizarea demarcațiilor dintre eu și sine, eu și lume, potență și act, rațiune și fantezie, realitate și vis, timp și eternitate, vizibil și invizibil, profan și sacru, *dincoace* și *dincolo*. Procesul care definește această semantică textuală este unul transgresiv prin care se lansează veritabile punți de salt către neprevăzut, necunoscut, invizibil, către zonele de mister ale realității și dincolo de ele. Consecința este fie intruziunea metafizicului în cadrele realului, fie fuziunea elementelor celor două planuri pentru crearea unor nișe vizionare în cadrele realului. Investigația noastră a urmărit să reliefeze tocmai modul în care se produce emergența unor „zone de salt” din planul fenomenal în cel noumenal, urmată de transgresiunea către acel *dincolo de dincoace* în construcția lumilor poetice ale lui Ion Mureșan.

Imaginile poetice care vizează ipostazele pe care și le asumă ființa lirică și agenții care îi populează interioritatea nu sunt altceva decât *efigii vizionare ale eului poetic* care relevă, la un prim nivel, vizionarismul liricii sale și primul tip de transgresiune.

Cea de-a doua relație are în vedere statutul viziunilor poetice în raport cu realul, întrucât se poate observa că proiecțiile vizionare ale eului transgresează datele și cadrele realului, sublimându-l într-o „condiție himerică” (Al. Cistelecan), ideală, din care se întrupează poezia. Imaginile poetice care configurează viziunile eului se referă, de cele mai multe ori, la actul poetic, la constituienții săi esențiali, la condiția poemului vizionar, circumscrind veritabile scenarii gnoseologice, escatologice și/sau soteriologice în centrul cărora se află poetul vizionar.

Refuzul realului se asociază cu opțiunea pentru vizionarismul radical, prin care «ochiul eidetic» edifică o regiune existențială nouă, adăugată realului care se dovedește a fi chiar rațiunea și sensul acestui real. «Ochiul eidetic» refuză lumea și înțelesurile ei și vede – asemenea nebunilor – lumi care nu există, „zidește”, prin reveriile sale imaginative, spații care dizolvă frontierele realului. Proiecțiile sinelui vizionar conțin o lume deformată, anamorfotică, alcătuită din elemente disparate ale realității pe care viziunea le încheagă într-un tot unitar. Viziunile poetice ale lui I. Mureșan sunt o mărturie a încălcării flagrante a ordinii lumii reale, printr-un proces de modificare ce comportă mai multe aspecte: diminuare, hipertrofiere, distorsiune, multiplicare, metamorfoză sau asocierea aleatorie a entităților și a domeniilor realului care conjugă contrariile: uman-nonuman, animat-inanimat, natural-arcifical, zoomorf-antropomorf, mișcare-stare etc. Sensul acestui proces este acela de nega realitatea ca atare și de a construi o *realitate vizionară* în interiorul căreia toate contrariile sunt mediate și se poate recupera o unitate ideală a lumii. *Pregnanța realului vizionar* este direct proporțională cu violența cu care proliferază spectrele interiorității, dar și cu radicalitatea cu care este negat fragmentarismul lumii reale de către sinele vizionar. Concretețea spațiului vizionar se datorează opțiunii poetului pentru înțelegerea logosului vizionar ca «imagine eidetică», folosită ea însăși drept obiect pentru construcția universului poetic care „pe scheletele lucrurilor crește carnea altor lucruri” (Ion Mureșan). Cuvintele care au recâștigat condiția vizionară au forța de a trece dincolo semnificarea și designarea realului, pentru a institui lumi noi, altele decât cea pe care limbajul o conține și o semnifică.

Acest statut pe care îl revedincă viziunile poetice din lirica lui Ion Mureșan ne îndreptățește să identificăm un al doilea nivel al procesului transgresiv care, la rândul lui, justifică interpretarea poeticii sale ca o poetică a transgresiunii.

În **capitolul V. Cartea pierdută (o poetică a urmei). Repere pentru o poetică orfic-transgresivă** am tratat volumul de eseuri al poetului care, având aparența unor narațiuni mitico-alegorice sau autobiografice, camuflează un document cu valoare programatică, o poetică implicită, susceptibilă să dea seama de programul poetic neoexpresionist al lui Ion Mureșan, de exigențele artistice asumate în actul de creație, dar și de idealurile estetice ale poetului.

Potrivit înțelegerii noastre, în centrul problematicii volumului, dar și al opțiunilor estetice asumate de scriitor, se află conceptul husserlian de eidetism care, în cartea lui Ion Mureșan, capătă înțelesul de percepție pură, prereprezentatională și preconceptuală, de forță de (re)prezentare poetică a ideilor. Din conceptul de eidetism/eidetică, Ion Mureșan derivă și alte concepte, precum «vederea eidetică» și «paradisul eidetic». Conform unor studii pe care autorul le amintește în eseurile sale, capacitatea «vederii eidetice» este una dintre facultățile copiilor și ale creatorilor de artă, între care poeții ocupă un loc privilegiat. Poeții, asemenea miticului luntraș Caron, străbat drumul dintre două lumi, cea fundamentată pe cunoașterea conceptuală, logică și aceea rezultată din negarea fundalului cunoașterii lumii și edificată pe o cunoaștere intuitiv-metaforică, în care mimesisul este refăcut în act, fiind un proces esențial creator și nu o copie a obiectului creației.

Eidetismul lui Ion Mureșan este, în fond, echivalent cu vizionarismul său poetic. Poetul *vede*, Ochiul dictatorial îi subjugă toate celelalte simțuri. El vede acolo unde nu există un corelat ontologic, imaginea creată se va obiectualiza, va căpăta un „trup”, atestând statutul de demiurg, de creator de lumi al poetului. Privirea lui se întoarce în sine, ea reface lumea din interior, asaltează realul cu proiecțiile sale și nu invers. Cuvintele înseși devin, în viziunea poetului, capabile de a vedea. Poetul *vede* în viziune cu toate celulele corpului puse în slujba unui Ochi flămând. Al. Cistelean consemna ideea că Ion Mureșan ar merita un premiu „pentru acreditarea vederii eidetice”, vederea-viziune fiind cheia înțelegerii poeziei neoexpresionistului transilvan. Ochiul interior, debarasat de limitările materiei, percepe lumile ce se creează, el vede simultan toposuri și momente temporale distincte pe care le amalgamează, le contractă și le dilată, după cum viziunile ce se înfățișează vederii o cer. Timpul mitic și prezentul interferează aducând în lumină eroi mitici și personaje din contingent. Vârsta originară a creativității umane este recuperată prin emergența viziunii ori prin refacerea unor trasee arhetipale ce pornesc de la strămoșii poetului ficționalizați în basme: Făt-frumos, zmeul etc. Această refacere a drumului

către ființa originară nu se oprește aici, pentru că poetul, asemenea lui Orfeu, parcurge drumul către originea ființei, ceea ce înseamnă, de fapt, reîntoarcerea sa la originea poeziei. Făcându-se una cu verbul, Orfeu-poetul este singurul care poate ajunge în proximitatea spațiului originar al poeziei, al locuirii poetice. Posesor al acestui verb, al logosului care instituie lumi, poetul orfic nu dorește să (re)facă lumea zidită de demiurg, ci să edifice asemenea demiurgului lumi poetice vizionare prin « imaginea eidetică ».

Narațiunile cuprinse în această carte conduc spre ideea că, trăind într-o lume a semnelor, într-o realitate mediată de limbaj, în care totul semnifică și este semnat, omul și semnele sale se întrepătrund, semnele dublează lumea, o reprezintă și îi idealizează absența. Definit metaforic, cuvântul poetic este *urma primordială* ivită în om din nimic, o oglindă a urmei divine, cu care, de la întemeierea lumii încoace, lumea omului se face și se preface neîncetat. *Urmele* din limbaj sunt semnul unei absențe necesare ivirii unei prezențe plenare. *Urma* înseamnă *uitarea realului*, este prima uitare a omului, prima negativitate. Cartea este *cea de-a doua uitare a omului*, cea de-a doua negativitate. Cartea este *uitarea uitării*, uitarea care șterge toate urmele pentru a reconstrui lumea în oglinda retrovizoare a imaginației. Omul creator caută *urma primordială, divină, urma urmelor, urma absolută*. Dacă la om cuvântul/*urma* au funcție reprezentatională, cuprinzând în el lumea și semnificând-o, în Cuvântul lui D-zeu funcția reprezentatională este absentă, întrucât Cuvântul dintâi nu reprezintă lumea, ci o creează. *Urma absolută* este semnul unei absențe pure absolute, este negativitatea pură, deoarece nu are nicio reflectare în exterior. A se întoarce, *a privi în urmă* înseamnă a pierde toate *urmele* și a recupera *urma urmelor*.

Cartea uitată, creația autentică, este cartea care a pierdut orice contact cu *urmele* realității, *a uitat de urme* și a recâștigat contactul cu *urma divină*, construind *o realitate neurmată*. A scrie cartea uitată înseamnă a trece de la forța de reprezentare a *urmelor* la forța de prezentare a *urmei urmelor*, de la reproducere la creație. Înțeleasă astfel, *poetica urmei* este o poetică a transgresiunii.

Termenii cheie ai cercetării: real, infern, sacru, transgresiune, perspectivă, metafizic, Orfeu, Euridice, orfic, orfism, mit, dedublare, demonie, vizionarism, « imagine eidetică », « paradis eidetic », copilărie, alcool, beție metafizică, cârciumă, înger, ontologie, neoexpresionism, avangardism, critică.

BIBLIOGRAFIE

I. BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

- Mureșan, Ion, *Cartea de iarnă*, București, Editura Cartea Românească, 1981.
- Mureșan, Ion, *Poemul care nu poate fi înțeles*, Târgu Mureș, Editura Arhipelag, 1993.
- Mureșan, Ion, *Cartea Alcool*, Bistrița, Editura Charmides, 2010.
- Mureșan, Ion, *Cartea pierdută - o poetică a urmei* (eseuri), Bistrița, Editura Aletheia, 1998.

II. REFERINȚE CRITICE GENERALE. CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ, HERMENEUTICĂ, POETICĂ, LINGVISTICĂ ETC.

A. Volume individuale

- Acsan, Ion, *Orfeu și Euridice în literatura universală*, București, Editura Albatros, 1981.
- Balotă, Nicolae, *Arte poetice ale secolului XX*, București, Editura Minerva, 1976.
- Banu, Ion, *Filosofia greacă până la Platon* (vol I și II), București, Editura Științifică și enciclopedică, 1984.
- Barbu, Eugen, *O istorie polemică și antologică a literaturii române de la origini până în prezent, vol. I: Poezia contemporană*, București, Editura Eminescu, 1975.
- Best, Steven and Kellner, Douglas, *Postmodern Theory. Critical Interrogations*, New York, The Guilford Press, 1971.
- Blaga, Lucian, *Trilogia culturii*, București, Editura Minerva, 1985.
- Blaga, Lucian, *Zări și etape*, București, Editura Minerva, 1990.
- Blaga, Lucian, *Încercări filosofice*, Timișoara, Editura Facla, 1977.
- Blanchot, Maurice, *Spațiul literar*, București, Editura Univers, 1980.
- Bodiu, Andrei, *Evadarea din vid*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.
- Bodiu, Andrei, *Direcția 80 în poezia română*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000.
- Bodiu, Andrei, *Mircea Cărtărescu*, Brașov, Editura Aula, 2000.

- Boldea, Iulian, *De la modernism la postmodernism*, Târgu Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2011.
- Boldea, Iulian, *Dimensiuni critice*, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 1998.
- Boldea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei românești*, Brașov, Editura Aula, 2005.
- Boldea, Iulian, *Metamorfozele textului (Orientări în literatura română de azi)*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 1996.
- Boldea, Iulian, *Poeți români postmoderni*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2006.
- Boldea, Iulian, *Poezia clasică și romantică*, Editura Aula, Brașov, 2002.
- Boldea, Iulian, *Poezia neomodernistă*, Brașov, Editura Aula, 2005.
- Boldea, Iulian, *Scriitori români contemporani*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2002.
- Boulanger, Andre *Orfeu. Legături între orfism și creștinism*, București, Editura Meta, 1992.
- Bridgwater, Patrick, *Poet of Expressionist Berlin, The Life and Work of Georg Heym*, London, Libris, 1991.
- Buciu, Marian Victor, *Panorama literaturii române în secolul XX. I. Poezia*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 2003.
- Bucur, Marin, *Literatura română contemporană (coord.)*, București, Editura Academiei, 1980.
- Bucur, Romulus, *Poeți optzeciști (și nu numai) în anii '90*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000.
- Burgos, Jean, *Pentru o istorie a imaginarului*, București, Editura Univers, 1988.
- Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, Iași, Editura Polirom, 2005.
- Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Postfață de Paul Cornea, București, Editura Humanitas, 1999.
- Cernat, Paul, *Avangarda românească și complexul periferiei. Primul val*, Editura Cartea Românească, București, 2007.
- Cistelean, Al., *Poezie și livresc*, București, Editura Cartea Românească, 1987.
- Cistelean, Al., *11 dialoguri (aproape teologice)*, Târgu-Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2003.
- Cistelean, Al., *15 dialoguri critice*, Brașov, Editura Aula, 2005.
- Cistelean, Al., *Al doilea top*, Brașov, Editura Aula, 2004.
- Cistelean, Al., *Diacritice*, București, Editura Curtea Veche, 2007.

- Cistelean, Al., *Top-ten (recenzii rapide)*, Cluj, Editura Dacia, 2000.
- Constantinescu, Grigore, *Cântecul lui Orfeu*, Iași, Editura Eminescu, 1979.
- Coșeriu, Eugen, *Lecții de lingvistică generală*, traducere din spaniolă de Eugenia Bojoga, Chișinău, Editura ARC, 2000.
- Coșeriu, Eugen, *Prelegeri și conferințe*, Cluj-Napoca, Editura Echinoc, 1995.
- Coseriu, Eugenio, *Linguistica del testo. Introduzione a una ermeneutica del senso*, La Nuova Italia Scientifica, 1981/1997.
- Coșovei, Traian T., *Pornind de la un vers (critică literară)*, București, Editura Eminescu, 1990.
- Cotruș, Ovidiu, *Meditații critice*, București, Editura Minerva, 1983.
- Crăciun, Gheorghe, *Generația '80 în texte teoretice*, Editura Vlasie, 1994.
- Crohmălniceanu, Ovid S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, București, Editura Minerva, 1974.
- Crohmălniceanu, Ovid S., *Literatura română și expresionismul*, București, Editura Eminescu, 1971.
- Dabija, Nicolae, *Pe urmele lui Orfeu*, București, Editura Hyperion, 1990.
- Diaconu, Mircea A., *Înainte și după dezmembrarea lui Orfeu*, București, Editura Tracus Arte, 2014.
- Diaconu, Mircea A., *Poezia postmodernă*, Editura Aula, Brașov, 2002.
- Doinaș, Șt. Augustin, *Orfeu și tentația realului*, București, Editura Eminescu, 1974.
- Durand, Gilbert, *Figuri mitice și chipuri ale operei*, trad. din limba franceză de Irina Bădescu, București, Editura Nemira, 1997.
- Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*, trad. Marcel Aderca, prefață și postfață Radu Toma, București, Editura Univers, 1977.
- Foucault, Michel, *Cuvintele și lucrurile*, București, Editura Univers, 1996.
- Friedrich, Hugo, *Structura liricii moderne*, trad. Dieter Fuhrmann, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969.
- Fukuyama, Francis, *Sfârșitul istoriei și ultimul om*, București, Editura Paideia, 1994.
- Gană, George, *Opera literară a lui Lucian Blaga*, București, Editura Minerva, 1976.

- Grigorescu, Dan, *Expresionismul*, București, Editura Meridiane, 1969.
- Grigorescu, Dan, *Istoria unei generații pierdute: Expresioniștii*, București, Editura Eminescu, 1980.
- Grigurcu, Gheorghe, *Existența poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1986.
- Harrison, Thomas, *1910: The Emancipation of Dissonance*, Berkeley, Los Angeles, Oxford, University of California Press, 1996.
- Hassan, Ihab, *Postmodernism, The Literature of Silence*, in *The Postmodern Turn. Essays in Postmodern Theory and Culture*, Ohio State University Press, 1987.
- Hassan, Ihab, *The Dismemberment of Orpheus în Towards a Postmodern Literature*, New York, Oxford University Press, 1982.
- Hutcheon, Linda, *Poetica postmodernismului*, București, Editura Univers, 1997.
- Iaru, Florin, *La cea mai înaltă ficțiune*, București, Editura Cartea Românească, 1984.
- Iorgulescu, Mircea, *Scriitori tineri contemporani*, București, Editura Eminescu, 1978.
- Jankélévitch, Vladimir, *L'irréversible et la nostalgie*, Paris, Edition Flammarion, 1974.
- Laurențiu, Dan, *Zodia leului*, București, Editura Cartea Românească, 1978.
- Laurențiu, Florica Elena, *Privirea lui Orfeu sau puterea descântecului*, București, Editura Vitruviu, 1997.
- Lefter, Ion Bogdan, *7 postmoderni: Nedelciu, Crăciun, Müller, Petculescu, Gogea, Danilov, Ghiu*, Pitești, Editura Paralela 45, 2010.
- Lefter, Ion Bogdan, *Alți postmoderni: Florian, Reichmann, Rațiu, Petreu, Pecican, Bodiș și alți 12 poeți sași și șvabi*, Pitești, Editura Paralela 45, 2014.
- Lefter, Ion Bogdan, *Flashback 1985: Începuturile „noii poezii”*, Pitești, Editura Paralela 45, 2005.
- Lefter, Ion Bogdan, *Globul de cristal*, București, Editura Albatros, 1983.
- Lefter, Ion Bogdan, *O oglindă purtată de-a lungul unui drum: fotograme din postmodernitatea românească*, Pitești, Editura Paralela 45, 2010.
- Lefter, Ion Bogdan, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, Editia a II-a adăugită, Pitești, Editura Paralela 45, 2002.

- Lefter, Ion Bogdan, *Puzzle cu „noul val”*, Pitești, Editura Paralela 45, 2005.
- Lovinescu, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*, I, II, III, București, Editura Minerva, 1981.
- Lupan, Radu, *Moderni si postmoderni*, București, Editura Cartea Românească, 1988.
- Lyotard, Jean-François, *Condiția postmodernă*, București, Editura Babel, 1993.
- Lyotard, Jean-Francois, *Postmodernismul pe înțelesul copiilor. Corespondență 1982-1985*, Cluj-Napoca, Biblioteca Apostrof, 1997.
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.
- Manolescu, Nicolae, *Literatura română postbelică*, Brașov, Editura Aula, 2001.
- Manolescu, Nicolae, *Metamorfozele poeziei*, Reșița, Editura Timpul, 1996.
- Manolescu, Nicolae, *Poeți moderni*, Brașov, Editura Aula, 2003.
- Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare*, vol. I, București, Editura Eminescu, 1973.
- Martin, Aurel, *Poeți contemporani*, vol. I și II, București, Editura pentru Literatură, 1967, I, respectiv II, București, Editura Eminescu, 1971.
- Martin, Mircea, *Generație și creație*, București, Editura pentru literatură, 1969.
- Martin, Mircea, *Introducere în opera lui B. Fundoianu*, București, Editura Minerva, 1984.
- Maxim, Ion, *Orfeu, bucuria cunoașterii*, București, Editura Univers, 1976.
- Mead, George Robert Stowe, *Orfeu - Teogonia si misteriiile orfice*, București, Editura Harald, 2010.
- Micheli, Mario De, *Avangarda artistică a secolului XX*, București, Editura Meridiane, 1968.
- Micu, Dumitru, *Limbaje lirice contemporane*, București, Editura Minerva, 1988;
- Mincu, Marin, *Eseu despre textul poetic*, București, Editura Cartea Românească, 1986.
- Mincu, Marin, *Textualism și autenticitate*, Constanța, Editura Pontica, 1993.
- Moarcăs, Georgeta, *Disonanțe. Studii asupra expresionismului în poezia română contemporană*, Brașov, Editura Universității Transilvania, 2011.
- Moraru, Cornel, *Lucian Blaga*, monografie, antologie comentată, receptare critică, Brașov, Editura Aula, 2004.

- Moraru, Cornel, *Lucian Blaga. Convergențe între poet și filosof*, Tg. Mureș, Editura Ardealul, Biblioteca Universitas, 2005.
- Mușat, Carmen, *Strategiile subversiunii. Incursiuni în proza postmodernă*, București, Editura Cartea Românească, 2008.
- Mușina, Alexandru, *Eseu asupra poeziei moderne*, Chișinău, Editura Cartier, 1997.
- Mușina, Alexandru, *Paradigma poeziei moderne*, Brașov, Editura Aula, 2004.
- Mușina, Alexandru, *Poezia. Teze, ipoteze, explorări*, Brașov, Editura Aula, 2008.
- Mușina, Alexandru, *Supraviețuirea prin ficțiune*, Brașov, Editura Aula, 2005.
- Mușina, Alexandru, *Unde se află poezia*, Târgu-Mureș, Editura Arhipelag, 1996 (eseuri).
- Negoîtescu, Ion, *Istoria literaturii române*, vol. I (1800-1945), București, Editura Minerva, 1991.
- Negoîtescu, Ion, *Scriitori contemporani*, Pitești, Editura Paralela 45, 1994.
- Negrici, Eugen, *Sistematica poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1988.
- Negrici, Eugen, *Iluziile literaturii române*, București, Editura Cartea Românească, 2008.
- Negrici, Eugen, *Introducere în poezia contemporană*, București, Editura Cartea Românească, 1985.
- Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism*, București, Editura Fundației Pro, 2006.
- Oțoiu, Adrian, *Ochiul bifurcat, limba sașie. Proza generației 80. Strategii transgresive, II*, Pitești, Editura Paralela 45, 2003.
- Oțoiu, Adrian, *Trafic de frontieră. Proza generației 80. Strategii transgresive, I*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000.
- Palmier, Jean-Michel, *L'expressionisme comme révolte, Contribution à l'étude de la vie artistique sous la République de Weimar, Tome I: Apocalypse et Révolution*, Payot, Paris, 1983.
- Palmier, Jean-Michel, *L'expressionisme comme révolte, Contribution à l'étude de la vie artistique sous la République de Weimar, Tome I: Apocalypse et Révolution*, Paris, Payot, 1983.
- Papahagi, Marian, *Cumpănă și semn*, București, Editura Cartea Românească, 1990.
- Pavel, Amelia, *Expresionismul și premisele sale*, București, Editura Meridiane, 1978.
- Perian, Gheorghe, *Scriitori români postmoderni*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1996.

- Petraș, Irina, *Literatură română contemporană*, Cluj-Napoca, Editura Casa cărții de știință, 2010.
- Petrescu, I. Em, *Eminescu și mutațiile poeziei românești*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1989.
- Petrescu, I. Em, *Modernism/Postmodernism. O ipoteză*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2003.
- Petrescu, I. Em, *Modernism/Postmodernism. O ipoteză*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2003.
- Petrescu, Liviu, *Poetica postmodernismului*, Pitești, Editura Paralela 45, 1996.
- Petroveanu, Mihail, *George Bacovia*, Editura pentru Literatură, București, 1969, ed. a II-a, Editura Cartea Românească, București, 1972.
- Pop, Ion, *Avangarda în literatura română*, București, Editura Atlas, 2000.
- Pop, Ion, *Jocul poeziei*, București, Editura Cartea Românească, 1985.
- Pop, Ion, *Recapitulări*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1995.
- Rațiu, Dan Eugen, *Disputa modernism postmodernism*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001.
- Regman, Cornel, *Dinspre «Cercul Literar» spre «Optzeciști»*, București, Editura Cartea Românească, 1997.
- Rezan, Adela, *Elemente suprarealiste în poezia optzecistă (cap. Ion Mureșan – o poetică a epifaniei)*, teză de doctorat.
- Richard, Jean-Pierre, *Poezie și profunzime*, trad. Cornelia Ștefănescu, prefață de Mircea Martin, Editura Univers, București, 1974.
- Ricoeur, Paul, *Conflictul interpretărilor (eseuri de hermeneutică)*, Cluj, Editura Echinoc, 1999.
- Ricoeur, Paul, *Eseuri de hermeneutică*, București, Editura Humanitas, 1995.
- Ricoeur, Paul, *Metafora vie*, București, Editura Univers, 1984.
- Scholes, Robert, *Tabulation and Metafiction*, University of Illinois Press, 1979.
- Schorske, Carl E., *Thinking with History*, Princeton, Princeton University Press, 1998.
- Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, I, (ediția a doua revăzută și completată), București, Editura Cartea Românească, 1978.
- Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, IV, București, Editura Cartea Românească, 1989.

- Ștefănescu, Alex., *Istoria literaturii române contemporane*, București, Editura Mașina de scris, 2005.
- Țeposu, Radu G., *Istoria tragică și grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, București, Editura Eminescu, 1993.
- Ulici, Laurențiu, *Arghezi, Bacovia, Barbu, Blaga, Fundoianu, Maniu, Pillat, Vinea, Voiculescu*, București, Editura Enciclopedică Română, col. *Multum in parvo*, 1974.
- Ulici, Laurențiu, *Recurs*, București, Editura Cartea Românească, 1971.
- Ursa, Mihaela, *Optzecismul și promisiunile postmodernismului*, Pitești, Editura Paralela 45, 1999.
- Vasile, Geo, *De veghe în lanul de proză. De la Mircea Eliade la Mircea Cărtărescu*, Iași, Editura Lumen, 2009.
- Vattimo, Gianni, *Aventurile diferenței. Ce înseamnă a gândi în accepția lui Nietzsche și Heidegger*, Constanța, Editura Pontica, 1996.
- Vattimo, Gianni, *Sfârșitul modernității*, Constanța, Editura Pontica, 1993.
- Vattimo, Gianni, *Dincolo de subiect*, Constanța, Editura Pontica, 1994.
- Vianu, Tudor, *Note despre litografia lui Ed. Munch: Camera mortuară; Expresionismul*, în *Fragmente moderne*, Prefață și antologie de Octavian Barbosa, București, Editura Meridiane, 1972.
- Vlad, Carmen, *Textul aisberg*, Cluj-Napoca, Editura Casa Cărții de Știință, 2000.
- Washton Long, Rose-Carol (ed.), *German Expressionism, Documents from the End of the Wilhelmine Empire to the Rise of National Socialism*, Berkeley and Los Angeles, University of California Press, 1993.
- Weisstein, Ulrich (ed.), *Expressionism as an International Phenomenon*, Paris – Budapesta, Didier & Akadémiai Kiadó, 1973.
- White, Hayden, *Metahistory: The Historical Imagination in 19th-century Europe*, The Johns Hopkins University Press, 1973.
- White, Hayden, *Modernismul american, postmodernismul, avangarda*, în Antohi, Sorin (ed.), *Modernism și antimodernism. Noi perspective interdisciplinare*, București, Editura Cuvântul, 2008.
- Willett, John, *Expressionism*, London, World University Library, 1970.

Worringer, Wilhelm, *Probleme artistice actuale*, în *Abstracție și intropatie și alte studii de teoria artei* (pref. de Ion Ianoși, trad. de Bucur Stănescu), București, Editura Univers, 1970.

Zamfir, Mihai, *Discursul anilor 90*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1997.

B. Volume colective

Boldea, Iulian (coord.), *Ion Mureșan: Poetul for ever*, Târgu-Mureș, Editura Ardealul, 2008.

Borcilă, Mircea, *Soarele, lacrima Domnului*, în *G. I. Tohăneanu 70*, Volum omagial la 70 de ani, Timișoara, Editura Amphora, 1995.

Borcilă, Mircea, *Dualitatea metaforicului și principiul poetic*, în *Eonul Blaga. Întâiul veac. Culegere de lucrări dedicate Centenarului Lucian Blaga (1895-1995)*, București, Editura Albatros, 1997.

Cotruș, Ovidiu, *Elemente expresioniste în poezia românească*, în *Meditații critice*, Ediție îngrijită și studiu introductiv de Ștefan Aug. Doinaș, București, Editura Minerva, 1983.

Crăciun, Gheorghe (coord.), *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*, Pitești, Editura Paralela 45, 1999.

Dima, Al., Grigorescu, Dan, *Rumanian Expressionism*, în Ulrich Weisstein (ed.), *Expressionism as an International Phenomenon*, Didier & Akadémiai Kiadó, Paris – Budapesta, 1973.

Feurdean, Vasile, *Dimensiuni metafizice în lirica lui Ion Mureșan*, în volumul I. Boldea (ed.), *Studies on literature, discourse and multicultural dialogue, Section: Literature*, Târgu Mureș, Editura Arhipelag XXI, 2013, pp. 1193-1213.

Feurdean, Vasile, *Cartea de iarnă (1981/2013) – perspective de interpretare de-a lungul a trei decenii* în I. Boldea (ed.), *Globalization and intercultural dialogue: multidisciplinary perspectives, Section: Literature*, Târgu Mureș, Editura Arhipelag XXI, 2014, pp. 468-492.

Feurdean, Vasile, *De la fermentul bahic la esențele tari în Cartea ALCOOL*, în I. Boldea (ed.), *Communication, Context, Interdisciplinarity. Studies and Articles, Volume III, Section: Literature*, Târgu Mureș, „Petru Maior” University Press, 2014, pp. 1469-1485.

Feurdean, Vasile, *Mit și transsemnificare poetică în Convorbiri cu diavolul de I. Mureșan*, în I. Boldea și C. Sigmirean (coord.), *Comunicare și multiculturalitate*, Târgu-Mureș, „Petru Maior” University Press, 2015, pp. 242-255.

Feurdean, Vasile, *Cartea pierdută (o poetică a urmei) de Ion Mureșan (Bistrița, Editura Aletheia, 1998) – repere teoretice pentru o poetică orfică*, în I. Boldea (ed.), *Discourse as a Form of Multiculturalism in Literature and Communication, Section: Literature*, Târgu-Mureș, Arhipelag XXI Press, 2015.

Lefter, Ion Bogdan (ed.), *Scriitori români din anii '80-'90*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000.

Worringer, Wilhelm, *Probleme artistice actuale*, în *Abstracție și intropatie și alte studii de teoria artei*, prefața de Ion Ianoși, traducere de Bucur Stănescu, București, Editura Univers, 1970.

III. DICȚIONARE, ENCICLOPEDII, ANTOLOGII ETC.

A. Dicționare

Academia Română, *Dicționarul general al literaturii române*, Universul Enciclopedic, București, 2005.

Bedrosian, Magdalena, Cimpoi, Mihai, Dantis, Gabriela, Dascălu, Crișu, *Dicționarul general al literaturii române (Vol I-VII)*, București, Editura Academiei.

Chevalier, J., Gheerbrant, A., *Dicționar de simboluri*, București, Editura Artemis, 1993.

Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1994.

Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira & Co, 2005.

Pop, Ion (coord.), *Dicționar analitic de opere literare românești*, vol. I-IV (ed. definitivă), Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 1998-2003.

Vedinaș, Traian (coord.), *Echinoxismul. Dicționar sintetic și antologic*, Cluj, Editura Grinta, 2006.

Zaciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel, *Dicționarul scriitorilor români*, I-IV, București, Editura Fundației Culturale Române și Editura Albatros, 1995-2002.

Bălan-Mihailovici, Aurelia, *Dicționar onomastic creștin*, București, Editura Sophia, 2009.

Biedermann, Hans, *Dicționar de simboluri*, București, Editura Saeculum I. O., 2002.

Chevalier, J., Gheerbrant, A., *Dicționar de simboluri*, București, Editura Artemis, 1993.

Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara, Editura Amarcord, 1994.

Reid, Daniel G., *Dicționarul Noului Testament*, Oradea, Casa Cărții Oradea, 2008.

Ryken, Leland, Wilhoit, James C., Longman III, Tremper, *Dicționar de imagini și simboluri biblice*, Oradea, Casa Cărții Oradea, 2011.

B. Antologii

Alboiu, George (coord.), *Antologia poezilor tineri*, București, Editura Cartea Românească, 1982.

Crețu, Bogdan (pref.), *Băutorii de absint. Traian T. Coșovei, Nichita Danilov, Ion Mureșan, Ioan Es. Pop, Liviu Ioan Stoiciu*, Pitești, Editura Paralela 45, 2007.

Chioaru, Dumitru, Văcărescu, Ioan Radu, *Antologia poeziei române de la origini până azi*, Pitești, Editura Paralela 45, 1998.

Lefter, Ion Bogdan (ed.), *Scriitori români din anii '80-'90*, Pitești, Editura Paralela 45, 2000.

Lefter, Ion Bogdan (ed.), *Romanian Fiction of the '80s and '90s*, Pitești, Editura Paralela 45, 1999.

Mincu, Marin (coord.), *Poezia română actuală*, vol. I, Constanta, Editura Pontica, 1998.

Mușina, Alexandru (coord.), *Antologia poeziei generației '80*, Brașov, Editura. Aula, 2002.

Pop, Ion (coord.), *Poezii revistei Echinoc. Antologie (1968-2003)*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2004.

Ulici, Laurențiu *Antologia poezilor tineri, 1978-1982*, București, Editura Muzeul Literaturii Române, 2006.

IV. PUBLICISTICĂ. STUDII, ARTICOLE, CRONICI LITERARE, RECENZII, INTERVIURI ÎN PERIODICE ETC.

„Caiete critice”, nr. 1-2/1986, Postmodernismul.

„Euresis”, *cahiers roumains d'etudes litteraires, Le postmodernisme dans la culture roumaine*, nr. 1-2/1995.

„Secolul 20”, nr. 11-12 [107-108], 1969.

Adamek, Diana, *Ion Mureșan și puterile de departe*, în „Vatra” nr. 4, 2008.

Alexandrescu, Raluca, „*Fabule despre perfecționism*“ (I). Interviu cu Adrian Oțoiu, în „Observatorul cultural”, nr. 57, 27 martie 2001.

Alexandrescu, Raluca, „*Fabule despre perfecționism*“ (II). Interviu cu Adrian Oțoiu, în „Observatorul cultural”, nr. 58, 3 aprilie 2001.

Antonesei, Liviu, *Își lovea memoria cu o nuia de sticlă*, în „Opinia Studențească”, an IX, nr. 2, 1982.

Antonesei, Liviu, *Poezii mei: Ion Mureșan*, în „Observatorul cultural”, nr. 534, iulie 2010.

Antonesei, Liviu, *Poezii mei: Ion Mureșan, o revenire*, în „Observatorul cultural”, nr. 561, februarie 2011.

Bahr, Hermann, *Expresionismul*, în „Secolul 20 - Expresionismul”, nr. 11-12 [107-108], 1969.

Bodiu, Andrei, *Optzecism si postmodernism*, în revista „SUD-EST”, nr. 4, 2001.

Boldea, Iulian, *Generația 2000. Trei ipostaze poetice*, în „Cultura”, nr. 30, 16 august 2012.

Boldea, Iulian, *Ion Mureșan și tensiunea limitelor*, în „Tribuna”, nr. 79, 16-31 decembrie 2005.

Boldea, Iulian, *Revelațiile imaginarului*, în „Vatra”, nr. 2, 2008.

Borcilă, Mircea, „*Contribuții la elaborarea unei tipologii a textelor poetice*”, în SCL, XXXVIII, nr. 3, 1987, pp. 185-196.

Borcilă, Mircea, „*Dualitatea metaforicului și principiul poetic*”, în *Eonul Blaga. Întâiul veac. Culegere de lucrări dedicate Centenarului Lucian Blaga (1895-1995)*, București, Editura Albatros, 1997.

Borcilă, Mircea, „*Între Blaga și Coșeriu. De la metaforica limbajului la o poetică a culturii*”, în „Revista de filosofie”, XLIV, nr. 1-2, 1997, pp. 147-163.

Borcilă, Mircea, „*Lingvistica integrală și fundamentele metaforologiei*”, în „Dacoromania”, VII-VIII, Cluj-Napoca, 2002, pp. 47-77.

Borcilă, Mircea, „*Repere pentru o situare a poeziei culturii*”, în *Meridian Blaga. Comunicări prezentate la simpoziioanele științifice anuale (1996-1999)*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință, 2000, pp. 22-37.

Borcilă, Mircea, „*Semantica textului și perspectiva poeziei*”, în „Limbă și literatură”, vol. II, 1994, pp. 33-38.

Borcilă, Mircea, *Contribuții la elaborarea unei tipologii a textelor poetice*, în SCL, XXXVIII, nr. 3, 1987.

Borcilă, Mircea, *Lingvistica integrală și fundamentele metaforologiei*, în „Dacoromania”, VII-VIII, Cluj-Napoca, 2002.

Borcilă, Mircea, *Paradoxul funcțiilor metaforice în poetica lui Blaga*, n „Tribuna”, 4 iunie, 1987.

Borcilă, Mircea, *Semantica textului și perspectiva poeziciei*, în „Limbă și literatură”, vol.II, 1994.

Borcilă, Mircea, *Teoria blagiană a metaforicii nucleare*, în „Steaua”, XLIV, nr. 8-9, 1993.

Braga, Corin, *Postmodernismul literar românesc – bătălia dintre generații*, eseu în „Echinox”, XXVII, nr. 6-7-8-9, 1995.

Caragiu, Florin, Ion Mureșan, *Între draperiile existenței*, în revista „Feed Back”, Anul VII, nr. 1-2-3, Ianuarie-Februarie-Martie 2010.

Cârstean, Svetlana, „*Poezia este suprema terapie*“ (I). Interviu cu Ion MUREȘAN, în „Observatorul cultural”, nr. 90, noiembrie, 2001.

Cârstean, Svetlana, „*Poezia este suprema terapie*“ (II). Interviu cu Ion MUREȘAN, în „Observatorul cultural”, nr. 91, noiembrie, 2001.

Cernat, Paul, *(E)scatologii milenariste*, în „Observator cultural”, nr. 82, 21-27 septembrie, 2006.

Cernat, Paul, *Chinta royală a optzeciștilor "nocturni"*, în „Bucureștiul cultural”, nr. 3, 12 februarie 2008.

Cernat, Paul, *O antologie cenzurată în România anilor '80* (Antologia poezilor tineri. 1978-1982, realizată de regretatul Laurențiu Ulici), în „Observatorul cultural”, nr. 328, 6 iulie 2006.

Cistelean, Al., *Triada*, în „Vatra”, nr. 1, 1994.

Cistelean, Al., *Scurt prospect în favoarea poeziei tinere*, în „Vatra”, nr. 1-2, 2007.

Cistelean, Al., *Logosul ca lacrimarium*, în „Cultura”, 27.05.2010.

Cistelean, Al., *Sinteza "mureșeană"*, în „Viața Românească”, nr. 3-4 / 2012.

Constantinescu, Radu, „*Am fi toți geniali de-am reuși să facem cuvântul una cu gândul*” - Interviu cu Ion Mureșan, în „Ziarul de duminică”, nr. 2, 18 ianuarie 2008.

Cornis-Pope, Marcel, *Postmodern Dialogics in Eastern Europe before and after 1989*, în „Euresis”, nr. 1-2/1995.

Coseriu, Eugenio, 1955-1956/1989, *Determinación y entorno*, în „Coseriu” 1962/1989, p. 282-324.

- Coseriu, Eugenio, *Tesis sobre el tema "lenguaje y poesia*, în „El hombre y su lenguaje”, 1971/1977.
- Coșeriu, Eugeniu, 1952, *Creația metaforică în limbaj*, trad. E. Bojoga în „Revista de lingvistică și știință literară”, nr. 184-198, 1999-2001.
- Coșovei, Traian T., *Răspuns la ancheta „Caietelor critice”*, nr. 3-4, 1983.
- Crăciun, Gheorghe, *Entre le modernisme et le postmodernisme*, în „Euresis”, nr. 1-2/1995.
- Crețu, Bogdan, *Între realitate și imaginație nu mai există nici o limită, ele comunică firesc, se completează fericit*, în „Contemporanul”, Nr. 1 (730), ianuarie 2013.
- Cristea-Enache, Daniel, *Întoarcerea poetului (I)*, în „Ziarul de Duminică”, 10 martie, 2011.
- Cristea-Enache, Daniel, *Întoarcerea poetului (II)*, în „Ziarul de Duminică”, 16 martie, 2011.
- Crohmălniceanu, Ovid S., *Postmodernism: ce se spune și ce nu*, în „Caiete critice”, Postmodernismul, nr. 1-2/1986.
- Dascălu Luminița, *Aventura unui interviu cu Ion Mureșan* în revista „Poem Caffè”, nr. 2, 2012.
- Däubler, Theodor, *Expresionismul*, în „Secolul 20 - Expresionismul”, nr. 11-12 [107-108], 1969.
- Dinițoiu, Adina, *Petru Cimpoeșu față în față cu optzecismul*, în „Observatorul cultural”, nr. 422, 8 Mai 2008.
- Doinaș, Șt. Augustin, *Pentru o nouă „generație poetică”*, în „România literară”, an XII, nr. 50, decembrie, 1979.
- Doinaș, Ștefan Aug., *Atitudini expresioniste în poezia românească*, în „Secolul XX”, nr. 11-12, 1969.
- Eco, Umberto, *Marginalii și glose la «Numele trandafirului»*, în „Secolul 20”, 8-9-10/1983.
- Feurdean, Vasile, *Mit și viziune poetică în Convorbiri cu diavolul și Întoarcerea fiului risipitor de I. Mureșan*, în „Journal of Romanian Literary Studies”, Volume 6, 2015, Published by Arhipelag XXI Press, Tîrgu-Mureș.
- Galaicu-Păun, Emilian, *Paradisuri distilate (cartea Alcool de Ion Mureșan)*, cronică literară în „Contrafort”, nr. 1-2 (195-196), ianuarie-februarie 2011.
- Gheorghe, Cezar, *O nouă „dereglare a tuturor simțurilor”. Ion MUREȘAN, cartea Alcool*, în „Observatorul cultural”, nr. 558, ianuarie 2011.
- Goldiș, Alex, *Poezie și tărie*, în „Ziarul financiar” din data de 08. 04. 2011.

Goldiș, Alex, *Teatrul interior al alcoolicultului*, în revista „Cultura”, nr. 305 din 24 decembrie 2010.

Grigurcu, Gheorghe, *Expresionism & avangardă*, în „România literară”, nr. 9, 2005.

Holban, Ioan, *Căci nu toate sunt inexprimabile și nici toate exprimabile (Ion Mureșan)*, în „Dacia literară”, nr. 112-113 (1-2), 2013.

Horasangian, Bedros, *Despre cărți de poezie de: Ion Mureșan, Alaxandru Mușina, Pavel Șușară, Marina Țvetaeva*, în „Observatorul cultural”, nr. 677, iunie 2013.

Iancu, Victor, *Lucian Blaga și expresionismul german*, în „Studii de literatură comparată”, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1968.

Ivănescu, Mircea, „*Poezia majoră își creează propria ei semnificație*”, interviu în „Echinox”,

Jameson, Fredric, *Surrealism Without the Unconscious, in Postmodernism or the Cultural Logic of Late Capitalism* (Durham: Duke University Press, 1991).

Lefter, Ion Bogdan, *Secvențe despre scrierea unui «roman de idei»*, în „Caiete critice”, Postmodernismul, nr. 1-2/1986.

Lyotard, Jean-François, *Răspuns la întrebarea: ce este postmodernismul?*, în „Caiete critice”,

Manole, Cristina, *Lecturi în vremuri de austeritate. Alcoolurile lui Ion Mureșan*, în „Observatorul cultural”, nr. 554, decembrie 2010.

Manolescu, Ion, *La prose postmoderne et le textualisme mediatique*, în „Euresis”, nr. 1-2/1995.

Manolescu, Nicolae, *Cei mai tineri scriitori*, în „România literară”, an XII, nr. 47, noiembrie, 1979.

Manolescu, Nicolae, *Însemnări despre anul literar*, în „România literară”, an XII, nr. 52, decembrie, 1979.

Martin, Mircea, *En guise d'introduction: D'un postmodernisme sans rivages et d'un postmodernisme sans postmodernite*, în „Euresis”, nr. 1-2/1995.

Martin, Mircea, *Portret de grup*, în „Echinox”, an X, nr. 10-11-12, 1978.

Moarcăs, Georgeta, *Expresioniști după expresionism*, în „România literară”, nr. 3, 2008.

Mocuța, Gheorghe, *Ion Mureșan: îngerul căzut*, în „Arca”, nr. 4-5-6 / 2011.

Mușina, Alexandru, *Din nou despre Cenușereasa*, în „Echinox”, nr. 2-3, 1988.

Mușina, Alexandru, *Le postmodernisme aux portes de l'Orient*, în „Euresis”, nr. 1-2/1995.

Mușina, Alexandru, *Poezia – o șanșă...*, în „Astra”, an XVII, nr. 1, 1982.

Mușina, Alexandru, *Poezia cotidianului*, în „Astra”, an XVI, nr. 4, 1981.

Nicolau, Felix – Narcis, *Marea evadare*, în „Ziarul de Duminică”, 1 iulie, nr. 3, 2011.

Pantea, Aurel, *Un satyr convertit la orfism sau un Orfeu satyric*, în „România literară”, nr. 11, secțiunea *Lecturi*, anul 2011.

Platon, Alexandru-Florin, *Postmodernism – postistorie – postcomunism: repere semantice*, în „Xenopoliana”, tom II, nr. 1-4, 1994.

Pleșu, Andrei, *Inevitabilul postmodern*, în „Caiete critice”, Postmodernismul, nr. 1-2/1986.

Pop, Ion, *Noua poezie nouă*, în „Echinoc”, an XI, nr. 8-9, august-septembrie 1979.

Pop, Ion, *Semne noi de lirism*, în „Echinoc”, an X, nr. 8-9, august-septembrie 1978.

Pop, Ion, Diaconu, A. Mircea, Ursa, Mihaela, Terian, Andrei, Cernat, Paul, Komartin, Claudiu, Lefter, Ion Bogdan, Cărtărescu, Mircea, *Optzecismul*, în „Euphorion”, nr. 1-2, 2008.

Popescu, Cristian, *Contactul difuz cu sacrul (I)*, în „Adevărul literar și artistic”, nr. 203, 1994.

Popescu, Simona, *Poezia ca instinct de conservare și model de comportament*, în „Echinoc”, nr. 2-3, 1988.

Postmodernismul, nr. 1-2/1986.

Săuca, Daniel, *"Poezia este cea mai credibilă dovadă a existenței lui Dumnezeu"* - Interviu cu Ion Mureșan, în „Caiete silvane”, nr. 11, noiembrie 2010.

Spiridon, Monica, *Mitul ieșirii din criză*, în „Caiete critice”, Postmodernismul, nr. 1-2/1986.

Spiridon, Monica, *Postmodernism Is Elsewhere*, în „Euresis”, nr. 1-2/1995.

Stoenescu, Ștefan, *În zona tranzițiilor reversibile: postmodernismul ca transvaluare și feedback*, în „Caiete critice”, Postmodernismul, nr. 1-2/1986.

Tăușan, Viorel, *Pledoarie pro domo. Optzecism versus optzeciști* (încercare asupra postmodernismului și a optzecismului românesc), în „Caiete Silvane”, 13 Octombrie 2010 și 9 Noiembrie 2010.

Țeposu, Radu G., *Le postmodernisme chez les Roumans. La memoire des piles des livres*, în „Euresis”, nr. 1-2/1995.

Țeposu, Radu G., *Gâlceava poetului cu poezia*, în „Echinox”, an XI, nr. 11-12, 1979.

Țeposu, Radu G., *Vizionarismul moral*, în „Vatra”, nr. 1, 1994.

Terian, Andrei, *Cui i-e frică de poezia milenaristă?*, în „Cultura”, nr. 41, 28 septembrie, 2006.

Terian, Andrei, *Decalogul modelului poetic milenarist*, în „Caiete critice”, nr. 2-3, 2005.

Ulici, Laurențiu, *Amfiteatrul liric*, în „România literară”, an XXII, nr. 20 (890), mai, 1979.

Vulcănescu, Mircea, *Generație* în „Criterion”, an.I, nr.3-4, 15 noiembrie-1 decembrie 1934;

Zaciu, Mircea, *Complexul culpabilității*, în „Echinox”, nr. 10, 1977.

Zbârnciog, Vlad, *Ion Mureșan – O nouă dimensiune a gândirii poetice*, în „Hyperion”, Anul 31, numărul 4-5-6 (228-229-230), 2013.